

РЕШЕНИЕ

№ 25740

гр. София, 25.06.2026 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД - СОФИЯ-ГРАД, XVIII КАСАЦИОНЕН СЪСТАВ, в публично заседание на 12.06.2026 г. в следния състав:

ПРЕДСЕД
ЧЛ

при участието на секретаря Илияна Тодорова и при участието на прокурора Яни Костов, като разгледа дело номер **4863** по описа за **2026** година докладвано от съдия Антони Йорданов, и за да се произнесе взе предвид следното:

Производството е по реда на чл.285, ал.1 от Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража (ЗИНЗС), вр.чл.208 и сл. от Административнопроцесуалния кодекс (АПК).

Образувано е по касационна жалба на К. Б. С., против Решение № 8507 от 04.03.2026г., постановено по адм. д. № 8675/2024 г. по описа на Административен съд София град (АССГ), с което е отхвърлен предявения иск, срещу Главна Дирекция „Изпълнение на наказанията“ (ГДИН) при Министерство на правосъдието за присъждане на обезщетение за неимуществени вреди в размер на 20 000 лева, претърпяни от поставянето му в нечовешки условия, в помещения пълни с дървеници, по време на престоя му в следствения арест в [населено място], [улица] в периода от 16.03.2022 г. до 06.01.2023 г. и в СЦЗ в периода от 06.01.2023 г. до 02.09.2024г., ведно със законната лихва от датата на завеждане на делото - 02.09.2024 г. до окончателното изплащане на задължението.

В касационната жалба се навеждат доводи за неправилност на решението, постановено при нарушение на материалния закон, при съществени нарушения на съдопроизводствените правила и необоснованост. Според касатора исковата молба се подкрепя напълно от събраните по делото гласни доказателства. Твърди се също, че решението не е съобразено с най-новата практика на ЕСПЧ, свързана с ниския размер на присъденото от националния съд след измененията на ЗИНЗС от 2017г. Претендира се отмяна на обжалваното решение на АССГ и постановяване на друго такова по същество на спора за уважаване в цялост на исковата претенция. Претендира разности.

Ответната страна Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ оспорва касационната жалба и моли съда да се произнесе с решение, с което да остави в сила обжалваното решение на АССГ.

Представителят на Върховна административна прокуратура дава заключение за неоснователност на касационната жалба.

Настоящият троен състав на Административен съд София град, XVIII-ти Касационен състав, след като прецени допустимостта на касационната и частната жалби и наведените отменителни основания, и с оглед на чл. 218 от АПК, приема за установено следното от фактическа и правна страна:

Касационната жалба е процесуално допустима като подадена в срока по чл. 211 от АПК, от надлежна страна по чл. 210 от АПК, и срещу подлежащ на обжалване съгласно чл.285, ал.1 ЗИНЗС съдебен акт.

Административният съд е бил сезиран с искова молба срещу Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ с правно основание: чл. 1, ал. 1 от ЗОДОВ, вр. чл. 284, ал. 1, вр. чл. 3, ал. 2, вр. ал. 1 от ЗИНЗС.Иска се ответника да заплати на ищеца,сумата от 20 000 (двадесет хиляди) лева - обезщетение за претърпените от него неимуществени вреди от поставянето му в нечовешки условия, в помещения пълни с дървеници, по време на престоя му в следствения арест в [населено място], [улица] в периода от 16.03.2022 г. до 06.01.2023 г. и в СЦЗ в периода от 06.01.2023 г. до 02.09.2024г., ведно със законната лихва от датата на завеждане на делото - 02.09.2024 г. до окончателното изплащане на задължението. В исковата моба се твърди, че че в процесния период ищецът е бил поставен в изключително тежки нечовешки условия за живот, тъй като в спалните помещения, в които е бил настанен са липсвали елементарни хигиенно-битови условия. Посочено е, че е бил принуден да съжителства с дървеници, като такива е имало и в общите помещения. Постоянно е бил налазван и нахапван от дървениците, от което са му причинени болки и страдания - от ухапванията се получавали пъпки, които го боляли и сърбяли повече от 10 дни. Поради бездействието на ГДИН е посочил, че е претърпял неимуществени вреди, изразяващи се в причиненото му физическо и психическо страдание, значителен дискомфорт, накърняване на човешкото му достойнство и притеснения, сънят му бил значително нарушен, станал изнервен и раздразнителен, изпитвал страх от сериозно увреждане на неговото здраве, както и чувство на незащитеност и малоценност.

С обжалваното в настоящето производство решение, съдът е отхвърлил исковата молба. За да постанови своя съдебен акт, първоинстанционният съд е събрал съответните гласни и писмени доказателства, въз основа на които е приел, че исковата молба е недоказана. Обсъдил е твърденията в исковата молба, че ищецът не е подавал жалби за лоши битови условия в ареста или затвора [населено място], както липсата на твърдения, че е искал да му бъде указана медицинска помощ следствие на ухапвания от дървеници по време на престоя му в ареста и затвора С.. Отделно че приел, че администрацията на ГД“ИН“ е изпълнила въведените нормативни задължения периодично да третира с препарати срещу вредители, дървеници,хлебарки и др. инсекти обитаваните от ищеца спални помещения в ареста и затвора С. по утвърден график.

От фактическа страна съдът е установил, че през периода от 16.03.2022 г. до 06.01.2023 г., касаторът е търпял мярка задържане под стража в ареста на бул. “Д-р Г. М Д.“ №42 [населено място], към сектор „Арести” - С. при О. С.. За този период е пребивавал в арестни помещения № 10, 12 и 7 на етаж № 4 като няма данни да е бил настаняван с

повече от 3 лица в помещение. Подробно е описал оборудването в помещенията, както и санитарно битовите условия в тях. Относно оплакването за наличие на вредители е установил, че Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ е сключила договор, външна фирма да извършва дезинфекция, дезинсекция и дератизация регулярно, а при необходимост и незабавно, за което се издавали, а от приложените към делото протоколи от 25.02.2022г., 18.03.2022г., 17.05.2022г., 29.06.2022г., 02.08.2022г., 18.08.2022г., 29.08.2022г., 01.09.2022г., 29.09.2022г., 17.11.2022г., 21.12.2022г., 16.01.2023г. е установил, че е извършена ДДТ обработка на помещенията на ареста.

Установил е, че за периода 25.03.2022г. до 01.05.2023г. има данни за посещения в медицинския център от ищеца, за което са приложени съответните медицински документи. Извършен му е първоначален преглед на 28.03.2022г. в който е отбелязано, че има алкохолна болест и са изписани противогърчови медикаменти (Конвулекс) за превенция на гърч (алкохолен делир). На 29.03.2022г. е добавено успокоително (Атаракс) вечер по същата причина. На 03.05.2022г. поради продължаващи невротични прояви терапията е променена с Финлепсин (Карбамазепин) и антипсихотика Хедонин (Кветиапин). На 19.05.2022г. поради констатирано подобрене в психичното състояние е спрял антипсихотика. На 08.07.2022г. е посетил кабинета по повод остро респираторно заболяване. Дадена терапия Бисептол и Солвулан. На 20.09.2022г. е регистрирано следващото посещение, в което по повод болки в кръста е получил нестероидното противовъзпалително средство Тросикам с Фамотидин и Мента Глог и В.. При последния преглед на 04.01.2023г., преди превеждането му в Затвора С. не са констатирани болестни признаци. За целия престой в Ареста за ищеца К. Б., не са установява да се е оплакал от ухапване от дървеници или други инсекти. Същият не е получавал медикаменти срещу алергични прояви, нито е получавал такива от вън.

Установил е, че през периода от 05.01.2023 г. до 02.09.2024 г. е изтърпявал наказание „лишаване от свобода“ в Централен Софийски затвор, като е пребивавал в 8,1,6,5 и 9 групи, като е бил настанен в помещения № 3,5,10,15,16./л.73-75/. Относно борба с вредители, за процесният период Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ е била сключила договор, външна фирма да извършва дезинфекция, дезинсекция и дератизация на помещенията на ЦСЗ регулярно, а при необходимост и незабавно, за което се издавали протоколи. За този период са приложени протоколи от 10.01.2023г., 14.02.2023г., 21.03.2023г. и 10.05.2023г., за извършена ДДТ обработка на помещенията на Затвора С. срещу хлебарки, бълхи, дървеници и др. вредители. Въз основа на докладна записка е установено, че същите помещения са обработвани на 28 и 29.08.2023г. с биоцид „А.“ за борба с различни инсекти, а отделно по сигнал помещенията ЦСЗ са обработвани, за което е съставен протокол от 14.11.2024г. По разпореждане на началника на затвора са обработвани допълнително помещения на ЦСЗ, като са съставяни протоколи. Също така са приложени и протоколи за ДДД обработка, приложение № 1 от Наредба № 1/05.01.2018 г., съгласно вътрешните правила на ГД“ИН“ както следва: за извършена обработка в спалните помещения на група 3, 8 и 13; от дата 15.12.2023г. По сигнали е извършена ДДД обработка на помещения на затвора на 16.11.2023г., 18.12.2023г. По делото ответника е представил и заповед за вътрешни правила за извършване на дейности дезинфекция, дезинсекция и дератизация на местата за лишаване от свобода към ГД“ИН“, както и съответните заповеди и образци на протоколи.

За твърденията в исковата молба, че ищецът е бил поставен при нечовешки и унижителни условия за живот в спалните помещения, първоинстанционният съд е допуснал

събирането на гласни доказателства, чрез изслушването на четирима свидетели – Д. Д., Е. М., К. Н. и Л. О..

В показанията си св.Д. твърди, че в 9 група в ЦСЗ, където е бил задно с ищеца има много дървеници, за третирането на които е виждал да се използват препарати, но това било много рядко. По негови данни С. му е споделял, че не се чувства добре заради наличието на дървеници, а от заради ухапванията от тях имал обриви по тялото. По този повод е ходил на лекар, но последният му е казал ,че и него го хапят и няма какво да му даде. в тази част показанията не са кредитирани от съда, тъй като както вече се спомена твърдения за търсене на лекарска помощ в исковата молба няма.

В същия смисъл са и показанията на св.М., според който в затвора се пръска с някакви препарати, но от това дървениците не умират, нито хлебарките, напротив, стават повече. Твърди, че ищецът лично му се е оплаквал, че не може да спи от наличието на дървеници, които били навсякъде - по леглото, по дрехите и т.н. Също така е виждал белезите по делото на С., които описва като пъпки. Посочва че всички в затвора посещават лекар заради дървениците, но не получавали адекватно лечение. На тези показания обаче първата инстанция не е дала вяра, тъй като свидетелят води множество дела срещу ответника и не кореспондират със събрания доказателствен материал. Отделно, съдът е приел, че преобладаващо свидетелят описва собствените си преживявания.

Точно в обратната посока са показанията на св.Л. О. и св.К. Н., които съдът е кредитирал като кореспондиращи с доказателствата по делото, според които администрацията предприема мерки за борба с вредителите и след пръскане не е имало ухапвания.

При така установените факти, настоящия касационен състав на АССГ, достигна до следните правни изводи:

Жалбата е подадена в срока за обжалване на съдебните актове от легитимирано лице, ищец в първоинстанционното производство, поради което същата е допустима.

Разгледана по същество е неоснователна.

Настоящият тричленен състав приема за доказано по делото, че не се установява проявено незаконосъобразно бездействие от служители на ГД “ИН“, което да е засегнало неблагоприятно правната сфера на ищеца до степен съответна на въведените критерии в чл. 3, ал. 2 от ЗИНЗС, подлежаща на обезщетение, по реда на чл. 285, ал. 1, във вр. чл. 284 вр. чл. 3 от ЗИНЗС.

Въз основа анализ на събраните по делото доказателства настоящият състав приема за правилен извода на първоинстанционния съд, че въпреки обективните данни за наличие на инсекти в спалните помещения на ареста и затвора С. през процесния период и неприятните усещания, които обичайно предизвикват, доколкото не се установи незаконосъобразно бездействие на служители на ответника, като представените доказателства сочат на системно полагани усилия за преодоляване на проблема с популациите от дървеници и хлебарки, и съществено подобряване на условията, при които изтърпяват наказания лишените от свобода.

Съдебният състав е изследвал и е установил, че по делото не е представена медицинска документация, в която да са отразени оплаквания на ищеца от ухапвания от дървеници и/или друг вид насекоми, констатирано влошаване на здравословното му състояние от подобно въздействие – следи по кожата на тялото, нарушаване на психичното и психологичното състояние, както и предписана симптоматична терапия. Обсъдил е и показанията на свидетелите О. и Н., като е посочил, че същите намират подкрепа в представената и неоспорена информация от ответната страна. Изложил е и подробни

мотиви защо не кредитира показанията на св.М. и св.Д., които се споделят и от касационната инстанция. Подробно е изследвано медицинското състояние на ищеца, съответно правилно е приел съда, за периода, в който се е намирал в ареста и в последствие ЦСЗ ищецът С. не е посещавал по никакъв повод медицинския кабинет. Ангажираните гласни доказателства, събрани чрез изслушването на св.М. и св.Д., според които е бил обект на нападение от дървеници, не доказват настъпването на вреди, в смисъла, в който са заявени, тъй като същите не кореспондират с доказателствената съвкупност.

Съдът не е отрекъл настъпването на вреди в правната сфера на ищеца, но се е мотивирал с тяхното недоказване, съответно с липсата на изпълване на фактическия състав на нормата на чл.284, ал. 1 от ЗИНЗС. По силата на тази разпоредба за да бъде ангажирана отговорността на ответника следва да са налице следните кумулативно предвидени предпоставки : 1. акт, действие и/или бездействие на специализираните органи по изпълнение на наказанията, с което се нарушава чл. 3 от закона; 2. настъпила в резултат на нарушението имуществена/неимуществена вреда в правната сфера на ищеца, която се предполага до доказване на противното по силата на въведената с разпоредбата на чл. 284, ал. 5 ЗИНЗС оборима презумпция и 3. пряка и непосредствена причинна връзка между вредите и нарушението. Бездействие, по смисъла на чл. 204, ал. 4 от АПК, предполага неизпълнение на нормативно установено задължение за фактическо действие, което е следвало да се изпълни от административен орган или длъжностно лице от администрацията и правилно е отчетено, че органите по изпълнение на наказанията са задължени да осигурят нормални условия в местата за лишаване от свобода, така че да обезпечат изпълнението на гаранциите по чл. 3 от Конвенцията - задържаните под стража да не бъдат подлагани на изтезания, на жестоко и унизително отношение, и на страдание или трудности над неизбежното ниво присъщо на задържането, като отчитат здравословното и физическото им състояние. По делото са ангажирани множество доказателства, от които е видно активното поведение на затворническата администрация за преодоляване на проблема с популациите от дървеници и хлебарки. Представени са протоколи за извършвани дезинсекции, дезинфекции и дератизации на всички помещения в Затвора [населено място] през процесния период. Съдът е обсъдил детайлно действията на служителите на администрацията и е извел съответен извод за липса на бездействие или друго неправомерно поведение, което да е довело до настъпилите вредоносен резултат. Напълно се споделят аргументите на първата инстанция, с което приема че ищецът е имал достъп до съответните на здравословното му състояние медицински грижи, при липса на доказателства, от които да е видно, че е търсил медицинска помощ, както и за настъпили увреждания на здравословното му състояние вследствие ухапвания от дървеници и хлебарки в периода на изтърпяване на наказанието.

Въз основа на горното настоящият състав намира за безспорно възприетото от първата инстанция, че събраните по делото доказателства не установяват проявено незаконосъобразно бездействие от служители на ГД“ИН“, което да е засегнало неблагоприятно правната сфера на ищеца до степен съответна на въведените критерии в чл. 3, ал. 2 от ЗИНЗС, подлежаща на обезщетение, по реда на чл. 285, ал. 1, във вр. чл. 284 вр. чл. 3 от ЗИНЗС.

Ответникът по касация е направил искане за присъждане на разноски за юрисконсулт. Съгласно чл. 286, ал. 2 от ЗИНЗС, когато искът бъде отхвърлен съдът осъжда ищеца да заплати разноски в производството. От анализа на цитираната норма следва извод, че в

производството по чл. 284 и сл. от ЗИНЗС ищецът дължи разносните, свързани с производството - за държавни такси, експертизи и т.н., но не и за адвокатски и юрисконсултски възнаграждения, независимо от това дали ответникът е бил представляван по делото. Ето защо на ответника не се дължат разноски.

По изложените съображения, настоящият троен състав на Административен съд София град, XVIII-ти Касационен състав,

РЕШИ:

ОСТАВЯ В СИЛА Решение № 8507 от 04.03.2026г., постановено по адм.д.№ 8675/2024г. по описа на Административен съд София-град.

РЕШЕНИЕТО е окончателно и не подлежи на обжалване.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:
ЧЛЕНОВЕ:

Особено мнение на съдия Милена Славейкова:

Не съм съгласна с извода на мнозинството от съдебния състав за недоказаност на нарушение на чл.3, ал.2 от ЗИНЗС.

Съдът е бил сезиран с иск по реда на чл.284-286 от ЗИНЗС с оплаквания за претърпени неимуществени вреди от поставянето му в нечовешки условия за изтърпяване на мярката „задържане под стража“ в периода от 16.03.2022 г. до 06.01.2023 г. в следствия арест в [населено място], [улица] на и наказанието „лишаване от свобода“ в Затвора [населено място] в периода от 05.01.2023 г. до 02.09.2024 г., единствено поради наличие на дървеници и хлебарки в тях.

Разпоредбите на чл.284-286 от ЗИНЗС, вр. чл.3 от с.з. са приети в резултат на серия от осъдителни решения на ЕСПЧ срещу България за нарушение на чл.3 от ЕКПЧ поради условията за пребиваване в местата за лишаване от свобода в страната ни и пряко кореспондира с абсолютната забрана по чл.3 от ЕКПЧ, която забранява по абсолютен начин изтезанията или нечовешкото или унижително отношение или наказание, независимо от обстоятелствата и поведението на жертвата. За да попадне в обхвата на тази разпоредба, малтретирането трябва да достигне минимално ниво на суровост и да надхвърли неизбежния елемент на страдание и унижение, свързани със самото лишаване от свобода. В този случай властите трябва да гарантират, че едно лице е задържано при условия, съвместими с уважението към човешкото достойнство, че начинът и методът на изпълнение на наказанието лишаване от свобода или друг вид мярка за задържане не подлага човека на стрес или трудности с интензитет, надвишаващ неизбежната степен на страдание, присъща на задържането, и че предвид практическите изисквания на лишаването от свобода, здравето и благосъстоянието на този човек са гарантирани в достатъчна степен. Липсата на намерение за унижаване или принижаване на задържания чрез поставянето му в лоши условия, въпреки че е фактор, който следва да бъде взет под внимание, не изключва категорично установяване на нарушение на чл. 3 от Конвенцията.

Една от констатациите на ЕСПЧ в Пилотното решение по делото Н. и други срещу

България касае формалистичния подход на българските съдилища при разглеждането на искове на лишени от свобода по чл. 1 от Закона от 1988 г., при който съдилищата първо са поискали да се установи дали ищците са успели да докажат, че ответният орган е отговорен за незаконосъобразно действие или бездействие (т.192). Посочено е в решението, че при преценката на този критерий, съдилищата често са вземали предвид само специфичните правила, предвидени в съответните закони или нормативни актове. Например в много случаи те приемат, че тъй като чл. 43, ал.3 от ЗИНЗС от 2009 г., който гарантира минимум четири кв.м. жилищна площ на един лишен от свобода, все още не е влязъл в сила, искове, свързани с липсата на лично пространство, не са основателни. В т.197 от решението по дело Н. ЕСПЧ е разкритикувал подход, при който съдилищата оценяват условията на задържане и по-специално, размера на жизненото пространство, единствено спрямо специфичните вътрешни правила, уреждащи този конкретен аспект, а не толкова от гледна точка на кумулативното въздействие на тези условия върху неговото състояние и без да съобрази общата забрана за нечовешко и унижително отношение, предвидена в чл. 3 от Конвенцията.

Съгласно изводите на ЕСПЧ лошите условия на задържане не са непременно резултат от неизпълнението на задълженията на отделните служители, а обикновено са плод на по-широкообхватни фактори. За да е ефективно средството за защита, изисквано от чл. 13, е необходимо вътрешният орган или съдът, който разглежда делото, да се произнесе по съществуващото жалбата с оглед на Конвенцията. В случаи като настоящия, когато оплакването, което изисква проверка на национално равнище, е по силата на чл. 3 от Конвенцията, вътрешният орган или съдът, който разглежда делото, трябва да направи преглед на твърдените действия или бездействията и дали съответното поведение е прекомерно и е довело до нарушение на този член съобразно принципите и стандартите, установени от ЕСПЧ в неговата практика. По този начин, за да може едно вътрешно правно средство за защита по отношение на условията на задържане, да бъде ефективно, органът или съдът, който отговаря за случая, трябва да го разгледа, в съответствие с приложимите принципи, установени в съдебната практика на Съда по чл. 3 от Конвенцията (т.199 от решението по делото Н.).

Съобразно цитираните стандарти на ЕСПЧ намирам, че първостепенният съд неправилно се е концентрирал върху изпълнението от страна на пенитенциарната администрация на вменените ѝ задължения с националната правна уредба – ЗИНЗС, ППЗИНЗС, Закон за здравето и Наредба № 1 от 05.01.2018 г. за условията и реда за извършване на дезинфекции, дезинсекции и дератизации (ДДД). Прилагането на стандарта по чл.3 от ЕКПЧ изисква преценка дали обективно задържаните лица/лишените от свобода са били поставени в условия, които накърняват човешкото им достойнство и като краен резултат ги подлагат на стрес или трудности с интензитет, надвишаващ неизбежната степен на страдание, присъща на задържането/лишаването от свобода.

За целите на конкретния случай, в който ищецът се оплаква единствено от настаняването му в помещения с наличие на вредители, конкретно на дървеници, от чиито ухапвания не можел да спи, очевидно не следва да се преценява

кумулятивния ефект на условията, но следва да се даде отговор на въпроса, при доказване на твърденията в исковата молба, дали самото наличие на дървеници в помещенията достига прага на суровост за нарушение на чл.3 от ЕКПЧ.

По делото са разпитани четирима свидетели, които са изтърпвали задържането/наказанието си съвместно с ищеца и безспорно, техните показания са противоречиви и обосновават насрещни тези. Свидетелите Е. Д. М., чиито показания следва да се преценят по реда на чл.172 от ГПК с оглед водените от него многобройни искиви производства срещу ГДИН, както и свидетелят Д. Д., установяват наличие на много дървеници както в арестните, така и в затворническите помещения, от чиито ухапвания ищецът не можел да спи, тъй като насекомите много го хапели.

От друга страна, свидетелят Л. Г. О., който е пребивавал заедно с ищеца в ареста и в затвора С., установява, че в ареста и затвора се предприемали мерки, „хората чистели и пръскали“, а и лишените от свобода можели да си купуват препарати от лавката. Не отрича, че има дървеници, но „лично той взел мерки да изчезнат“. Намирам, че показанията на св. О. също следва да се преценят съобразно чл.172 от ГПК, доколкото същият изрично уточнява „аз три години изграждам авторитет с администрацията на затвора и сега да се опъвам срещу тях, не виждам как ще стане, нелепо е да съдиш затвора за нещо“.

Свидателят К. К. Н. установява, че „по принцип има дървеници в ареста, пръскаше се срещу тях, но няма голям ефект. К. не ми е споделял как се чувства от това, че няма ефект от пръскането“.

По делото е приложен Доклад на Омбудсмана на Република България като НПМ за 2019 г., с който е посочено, че проблемът с наличието на хлебарки и дървеници в местата за лишаване от свобода е системен. Независимо от периодичното месечно пръскане, то е неефективно.

Докладите на Омбудсмана на Република България като НПМ са публично достъпни и на тях може да се прави позоваване на основание чл.155 от ГПК, още повече, че те съставляват официално доказателство по смисъла на чл.179, ал.1 от ГПК, с обвързваща съда доказателствена сила, съставено от независим държавен орган с компетентност в тази област на държавно управление.

Според Годишен доклад на Омбудсмана на БР за дейността му като национален превантивен механизъм през 2022 г.: „Продължава да е налице дългогодишният проблем с наличието на хлебарки и дървеници в местата за лишаване от свобода, като това беше констатирано във всички проверени обекти. Омбудсманът като национален превантивен механизъм многократно е оценявал същия като грубо нарушение на чл.3 от Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража и в тази връзка е отправял множество препоръки, в предходни свои доклади, за справяне с този проблем (стр.132).

Според Годишен доклад на Омбудсмана на БР за дейността му като национален превантивен механизъм през 2024 г.: Основните проблеми в пенитенциарната система продължават да бъдат актуални и през 2024 година. Особено внимание беше обърнато на проблемите, свързани с неблагоприятните условия на живот в местата за лишаване от свобода и за изпълнение на мярката „задържане под стража“, които създават риск от поставяне на лишените от свобода и задържаните лица в условия на изтезание, лошо, унижително и/или жестоко отнасяне. Сред тях

са основно пренаселеността, недостатъчното и жилищна площ, ограничен и недостатъчен достъп до естествена дневна светлина, наличие на вредители (хлебарки и дървеници) в помещенията за настаняване, лоша и морално остаряла материална база (л.26-27).

В доклада за 2024 г. е коментиран законопроектът за изменение на ЗИНЗС, внесен в Народното събрание на 02.12.2024г., в който са предвидени допълнителни мерки за справяне с популацията от вредители в местата за лишаване от свобода. Омбудсманът алармира от години за проблема с наличието на вредители (хлебарки, дървеници, плъхове) в местата за лишаване от свобода, който продължава да съществува, въпреки усилията за справяне с него. В отговор на оплакванията от лишени от свобода и задържани лица, омбудсманът отправи препоръки към Министерството на правосъдието (МП) за подобряване на ситуацията, като подчерта, че наличието на вредители нарушава забраната на чл. 3 от ЕКПЧ и чл. 3 от ЗИНЗС. От МП посочват, че обработката срещу вредители (ДДД) се извършва от обучени служители на териториалните служби, съгласно изискванията на Наредба № 1/05.01.2018 г. Прекратяването на договора с външна лицензирана фирма за ДДД обработка доведе до смесени резултати – в някои места за лишаване от свобода популацията на вредителите нарасна, докато в други, по-честото третиране от обучен персонал на място ограничи проблема. С предложените изменения и допълнения се предвижда учестване на дезинфекцията, като спалните помещения на лишените от свобода и общите помещения се дезинфекцират и почистват основно на всеки две седмици, а не както е сега - един път месечно. Предвижда се засилен мониторинг и профилактика, като при установяване на вредители, се предприемат незабавно изстребителни мерки. Омбудсманът подкрепя така направените предложения за изменение и допълнение, и ще продължава да следи тяхното въвеждане в законодателство и последващото им изпълнение.

Според доклада на НПМ за 2024 г. арестът на бул. „Д-р Г. М. Д.“ № 42 се помещава в част от сградата на Националната следствена служба, която не е собственост на Министерството на правосъдието. Всеки етаж на ареста разполага с по 21 килии с изключение на шести етаж, който разполага с 20 килии, като една от килиите е оборудвана в кабинет за психологическо изследване и в него е обособена библиотека. Над шестия етаж е обособена част от покривното пространство на сградата, което се ползва за карета, на които се извеждат настанените в ареста лица(л.146 и сл.). Много от арестите за задържане по ЗИНЗС в страната не отговарят на съвременните международни стандарти за настаняване на задържани лица. Същите нямат достъп до естествена светлина, нямат условия за проветряване и охлаждане през топлите месеци в годината и имат голяма популация от вредители като хлебарки и дървеници.

При проверката в помещенията за настаняване проверяващият екип установи наличието на множество вредители като хлебарки и дървеници. Наличие на хлебарки имаше и в коридорите на етажите, в които са разположени помещенията за настаняване на задържани лица, както и в помещенията за отдых на служители от надзорно-охранителния състав. Поради тези причини институцията на Омбудсмана отправя препоръка до министъра на правосъдието да бъдат предприети спешни мерки за преодоляване на сериозния проблем с наличието на

хлебарки и дървеници в ареста. Много от задържаните лица имаха ухапвания от дървеници както по крайниците, така и по други части на тялото. В килия № 20 на петия етаж имаше стари дюшеци, които бяха пълни с дървеници. Настанените лица споделиха, че от два дни си чистят помещението, в което са настанени, и очакват да им бъдат донесени нови дюшеци.

Проверяващият екип констатира, че в много от местата за настаняване, по первазите откъм прозорците, са оставени много хранителни остатъци (предимно хляб). Това на свой ред привлича хлебарки, поради което се налага редовно почистване на хранителни остатъци. Освен това, екипът на Омбудсмана беше информиран, че има случаи, в които задържани лица не пазят имуществото в спалните помещения и редовно нанасят щети по него. Предвид горното, институцията на омбудсмана отправя препоръка до началника на О. - С. да се следи за стриктното спазване на разпоредбите от чл. 284 от Правилника за прилагането на ЗИНЗС.

Както се посочи, всички годишни доклади на Омбудсмана на РБ като НПМ, съдържат констатации за системен проблем с тези вредители както в местата за лишаване от свобода, така и в арестните помещения. Тези изводи са направени в резултат на посещения на място, както и на получени оплаквания от задържани и лишени от свобода. Безспорно, за целите на съдебния процес твърденията в исковата молба следва да бъдат доказани от ищеца, т.е. че конкретно К. Б. С. е бил поставен в твърдяните неблагоприятни условия за изтърпяване на задържането/наказанието си. В конкретния случай, вкл. с позоваване на годишните доклади на НПМ за исковите периоди като официални документи по смисъла на чл.179, ал.1 от ГПК, намирам за доказано по делото поставянето на ищеца в помещения с наличие на дървеници, които условия (наличието на дървеници в помещенията) надхвърлят неизбежния елемент на страдание, присъщо на задържането/наказанието.

Следва да се съобрази обстоятелството, че дори групата свидетели, която не установява, че ищецът е бил хапан от дървеници, потвърждава тяхното наличие в ареста и в затвора С.. Липсата на медицинска документация за оплаквания от ухапвания може да бъде единствено косвено указание, че този проблем при ищеца не е достигал прага на суровост за нарушение на чл.3 от ЕКПЧ, но безспорно може да се дължи и на други обстоятелства – недоверие, че споделяният проблем ще бъде решен. С други думи, липсата на медицинска документация не следва да се кредитира с доверие, при наличие на други доказателства (не единствено свидетелски показания), от които се установява наличие на дървеници в помещенията.

Като доказателство по делото е приобщена докладна записка рег. № 14393 от 2023 г. на инспектор К. С. – надзирател в Затвора С., с придобита квалификация изпълнител на ДДД, според която „са зачестили сигнали за ухапвания от дървеници и повишена популация на хлебарки на територията на затвора С., поради което е извършена извънредна дезинсекция“ (л.125).

Според докладна записка рег. № 30-00-1589 от 23.09.2025 г. (л.163-164) и във връзка със зачестили оплаквания на лишени от свобода относно завишена популация на инсекти в Затвора С. в периода 31.07.2025 г. -12.08.2025 г. е извършена цялостна дезинфекционна обработка на всички спални помещения,

както и допълнителни обработки в периода 13.08.2025 г. – 21.08.2025 г. предвид биологичния цикъл за развитие на инсектите.

Дължим е извод, че дори страната по делото, за която този факт е неблагоприятен, е създала документи, в които се съдържа признание за наличието на вредители. Това признание, преценено съвкупно със свидетелските показания и данните от годишните доклади на НПМ, според мен, обосновават категорична доказаност на твърдяното в исковата молба нарушение на чл.3 от ЗИНЗС.

Проблемът с наличието на хлебарки и дървеници в арестите и затворите в България е определен като системен както в осъдителни решения на ЕСПЧ, така и в годишните доклади на НПМ за процесните искови периоди. В тази връзка следва да се съобрази и свободно достъпната информация относно наличието и борбата с тези вредители, според която борбата с тях е изключително трудна и трябва да бъде упорита, т.е. не се очаква през една част от исковия период да е имало вредители, а през друга – същите да са изчезнали, при наличие на признание от служители на ГДИН от 2023 г. и от 2025 г. за зачестили сигнали за наличие на хлебарки и дървеници.

По свободно достъпна информация в Интернет (напр. на сайт www.preventa.bg): „Ухапванията от дървеници могат да бъдат изключително неприятни и да причинят различни симптоми, включително зачервяване, подуване и сърбеж. Ухапванията от дървеници обикновено се характеризират с малки, червени петна, които могат да сърбят и да причинят подуване или зачервяване. На мястото на ухапването често се появява подутина, която е по-тъмна в центъра. Те никога не са единични, а винаги в група от няколко ухапвания заедно. Симптомите не се появяват веднага, а няколко часа след ухапването. За разлика от ухапванията от комари или бълхи, които са по-разпръснати и произволно разпределени, ухапванията от дървеници обикновено са подредени в линия или група и са концентрирани. Ухапванията от дървеници не са единични, а винаги няколко заедно. Ухапванията от бълхи са концентрирани около глезените, тези от дървеници са разпръснати из цялото тяло. Ухапванията от дървеници предизвикват забавена реакция, за разлика от тези от комари, които веднага сърбят. Около мястото на ухапването от дървеници може да се образува леко подуване, което не е характерно за другите насекоми. Тези насекоми предпочитат кожата, която често е открита по време на сън, като ръцете, краката, врата и гърба. Поради своята предпочитани места за заселване, честите места за ухапвания са обикновено телата, лежали на матраците и около шевове на мебелите. Според проучване, публикувано в [J. of Allergy and Clinical Immunology](#), само около 50% от хората развиват кожни реакции след ухапване от дървеници. Това изследване подчертава, че не всички хора реагират по един и същи начин на ухапванията от тези насекоми. Допълнително, друго изследване, публикувано в [A. of Allergy, Asthma & Immunology](#), потвърждава, че съществуват значителни индивидуални различия в чувствителността към секретите от слюнчените жлези на дървениците. Това обяснява защо в едно семейство често само някои членове имат следи от ухапвания, докато други изобщо не реагират“.

Според сайта www.otrovi.com: „Ухапванията от дървеници могат да имат дълъг инкубационен период. Видимите признаци (червена, сърбяща подутина) могат да

се появят до 10 дни след като първоначално сте били ухапани. Обикновено подутините или обривите се скриват в рамките на една до две седмици. Въпреки това, ако не сте изкоренили проблема чрез унищожаване на вредителите, това неприятно положение може да продължи. Основните симптоми са зачервявания и леки подутини. Най-силно изявен е сърбежът, който задължително придружава тези неприятни ухапвания. При своето ухапване, дървеницата инжектира в кожата на човек огромен коктейл от алергени, които водят до подуване и сърбеж. Дървениците се хранят с кръв, тяхното ухапване причинява ужасни сърбежи поради факта, че при ухапване насекомото вкарва в човешкото тяло алергени, от които се получават сърбежите, подутините и зачервяването. Важно е да кажем, че дървениците, за разлика от други паразити, хранещи се с кръв, не пренасят заболявания. Наличието на креватни дървеници определено поставя въпроса за общата хигиена в едно жилище. Веднага изниква мисълта, че дадено място, което има наличие на дървеници, е мръсно или не добре поддържано. За съжаление това не е точно така. Креватните дървеници, точно като хората, предпочитат чисти места за живеене и обитаване. Дори да сте най-големия "чистник", който чисти и хигиенизира дома си всеки ден, пак е възможно да сте жертва на креватни дървеници. Те се крият на възможно най-труднодостъпните места, а именно в матрака, под матрака, зад картини, огледала, рамка на легло, гардероби, нощни шкафчета, спално бельо, кухни от всякакъв вид, зад тапети.

Дървениците са упорити насекоми. Освен това са приспособени да живеят в тежки условия и екстремни ситуации. Плюс това, те се адаптират към различни видове препарати, които са използвани против тях във времето. Много хора смятат, че хлебарките са най-издръжливите насекоми, но дървениците определено могат да спорят убедително за първото място за най-издръжливи насекоми. Креватните дървеници могат да живеят с месеци без да се хранят. Те се хранят с човешка кръв, но ако няма хора наблизо, ще изчакат търпеливо, докато не се появи някой човек. Креватните дървеници могат да издържат на екстремни температури. Не можете да ги замразите - те могат да оцелеят при температури под точката на замръзване. Освен това, не можете да ги унищожите с топлина, без това да навреди на мебели или дрехи - те не се движат извън дома ви, дори температурата да бъде над 100 градуса. Съществуват нови модели уреди, които създават пара с топлина над 120 градуса, за да може да унищожат дървеници в чисти зони, където употребата на препарати е невъзможна, но цената на тези уреди е много скъпа. Дървениците нямат „дом“. Една от причините, поради които е трудно да се намери повече от една, е липсата на изграждане на големи гнезда. Те не гнездят. Няма да можете да проследите пътя на една дървеница, както например можете да следвате мравки до мравуняк и да убиете цялото семейство. Това е друга причина, поради която дървениците са толкова трудни за унищожаване. Освен това, те снасят множество яйца, които бързо се превръщат в нови гладни за кръв паразити. Дървениците се размножават с бързи темпове, колкото повече са те, толкова по-трудно е тяхното унищожаване. те могат да се движат в стените, през отворите на пода и тавана. Въпреки това, повечето се разпространяват от едно помещение в друго, когато попаднат върху дрехите, бельото или мебелите на хората. Женските снасят около седем яйца на седмица. Това означава около 250 яйца за цял живот. Излюпването на яйцата се

случва за десет дни. След него те преминават през пет етапа на младост, преди да станат възрастни. Този вид паразити са изключително трудни за унищожаване и контрол“.

По свободно достъпна в Интернет информация, напр. в сайт <https://newfresh.org>: Скривалищата на дървениците за снасяне на яйца следва да са топли и в близост до човека. Именно за това в домовете те най-често избират: леглата – матраците; детските кошари; диваните, фотьойлите и мебелите за спане и почивка; всякакви цепнатини и пукнатини; и т.н. Дървениците нямат предпочитание между безупречно чисто пространство или замърсена среда. Щом имат достъп до хранителен ресурс, те могат да живеят навсякъде, затова твърдения, че се привличат от мръсотия и неразтребени неща са просто безпочвени. В тази връзка, безпорядъкът улеснява тези насекоми да се крият и спомага за размножаването им. Идеалната среда за тяхното размножаване и оцеляване е топла и дава достъп до хранене с кръв. Най-често превземат спалните в домовете ни, а устойчивостта им ги прави наистина трудни за прогонване. Натрапниците трябва да получават хранене с кръв от топлокръвни гостоприемници – обикновено хора – за да оцелеят и ще се крият близо до своите източници, докато са готови да се нахранят“.

Общодостъпната информация потвърждава изнесените в исковата молба факти, а именно, че (при доказано наличие на дървеници в помещенията) ищецът е получил от ухапванията им обриви и неприятни сърбежи. Както се установи, тези вредители са особено устойчиви и борбата с тях е изключително трудна, което логично обяснява съществуващият с години системен проблем с тях в пенитенциарните заведения на столицата. Този проблем не е свързан непременно с хигиената в помещенията, нито може да бъде преодолян единствено чрез ползване на изпарител, без други мащабни мерки, тъй като очевидно ежесмесното пръскане срещу тези вредители не дава дължимия резултат по пълното им отстраняване, което именно е провокирало прекратяването през 2023 г. на договора с външен изпълнител за ДДД обработка в Затвора С..

Както се посочи, липсата на посещения на медицинския център на Затвора [населено място] с подобни оплаквания не опровергава нито наличието на вредите, нито техните ухапвания, свързани с неприятни обриви и сърбежи.

Общодостъпната информация придава достоверност на свидетелските показания в частта им за наличие на системен проблем с дървеници и хлебарки, който се потвърждава и от периодичните проверки на Омбудсмана като НПМ. Този извод не се оборва от предоставените от ответника доказателства за периодична дезинсекция в пенитенциарните заведения, доколкото както писмените, така и устни източници на информация, са единни, че тези мерки не са ефективни. С други думи, ирелевантна е установената от първоинстанционния съд и мнозинството от касационния състав активност на ответната администрация чрез предприемането на мерки за преодоляване на този системен проблем. Независимо от тези усилия, релевантен е крайният резултат, който намирам за доказан по делото, а именно - наличие на вредители, особено дървеници, за целия исков период в помещенията, в които е бил настанен ищецът, в пряка и непосредствена причинно-следствена връзка с чиито ухапвания, ищецът е претърпял неимуществени вреди, които достигат прага на суровост за нарушение

по чл.3 от ЕКПЧ, вр. чл.3 от ЗИНЗС, респ. подлежат на обезщетяване по реда на чл.284-286 от ЗИНЗС.

Наличието на тези вредители е в нарушение на препоръките в т.21 от Европейските правила за затворите, според които всеки затворник трябва да разполага с отделно легло и подходящо спално бельо, което трябва да бъде поддържано в добро състояние и сменяно достатъчно често, за да се гарантира неговата чистота. Тези изисвания касаят не само постелъчното бельо, но безспорно и матраците/дюшеците като част от условията за междудневна почивка.

Установеният „системен проблем с инсекти като дървеници, при който дезинсекцията не е ефективна“ намирам за достатъчен да обоснове нарушение на чл.3, ал.2, вр. ал.1 от ЗИНЗС поради липса на активни и ползотворни действия на затворническата администрация в борбата с дървениците, чието доказано наличие и ухапвания по ищеца указват на обстоятелства, които уронват човешкото достойнство, пораждат чувство на страх, незащитеност и малоценност. По тези съображения намирам обжалваното решение на СРС за постановено при неправилно приложение на материалния закон, поради което го подписвам с

ОСОБЕНО МНЕНИЕ:

(М. С.)

СЪДИ

Я: